

پاسخ پرسش های فصل دوم شیمی پایه یازدهم

تالیف شده در دبیرخانه شیمی کشور - منتشر شده در شبکه اینترنتی تی وی یا

صفحه عنوان

سرانه مصرف (kg)		خوراکی
ایران	جهان	
۱۱۵	۲۵	نان
۳۷	۲۲	برنج
۱۳	۲۲	حبوبات
۱۰۰	۱۳۰	سبزیجات
۹۵	۱۴۵	میوه
۱۹	۳۷	گوشت قرمز
۹	۱۹	ماهی
۹	۲۴	تخم مرغ
۹۰	۳۰۰	شیر
۳۰	۵	شکر
۶	۳	نمک خوراکی
۱۹	۱۴	روغن

جدول رو به رو سرانه مصرف سالانه برخی مواد خوراکی را نشان می دهد . با توجه به آن به پرسش های مطرح شده پاسخ دهید:
الف) دیابت بزرگسالی یکی از بیماری های شایع در ایران است . مصرف بی رویه کدام مواد در گسترش این بیماری نقش دارد؟

برنج - شکر - نان

ب) گوشت قرمز و ماهی افزون بر پروتئین ، محتوی انواع ویتامین و مواد معدنی است . چه پیشنهادهایی برای گنجاندن آنها در برنامه غذایی خانواده خود دارید؟

سوال باز پاسخ است و بسته به دانش آموز متفاوت است.

به طور مثال: با تنوع بخشیدن به غذاهای حاوی گوشت

با حذف خرج های غیر ضرور

پ) شیر و فراورده های آن ، منبع مهمی برای تأمین پروتئین و به ویژه کلسی است. کارشناسان تغذیه بر مصرف مناسب آنها برای پیشگیری و ترمیم یوکی استخوان تأکید دارند. اگر شما یک مدیر تصمیم گیرنده در کشور باشید ، چه راهکارهایی برای افزایش مصرف آنها ارائه می کنید؟

کاهش قیمت بر اساس پرداخت یارانه ، توزیع آن در مدارس و محل کار کارمندان، فرهنگ سازی و تشویق خانواده ها به مصرف شیر با برنامه سازی و...

ت) کارشناسان تغذیه بر مصرف حبوبات مانند نخود ، ولوبیا ، عدس و ... در برنامه غذایی تأکید دارند زیرا سرشار از مواد مغذی هستند . بر اساس برنامه غذایی خانواده خود چه پیشنهادی برای افزایش مصرف آن ها دارید؟

سوال باز پاسخ است و بسته به دانش آموز متفاوت است

به طور مثال : با تنوع بخشیدن به غذاهای حاوی حبوبات

استفاده از حبوبات در کنار سالادها و یا عصرانه خانواده

خود را بنویسید

51

شماره آزمایش	ماده غذایی	دمای آغازی آب (C)	دمای پایانی آب (C)
۱	یک گرم گردو		
۲	دو گرم گردو		
۳	دو گرم ماکارونی		

الف) با توجه به این که در آزمایش 1 و 2، نوع ماده ای که می سوزد یکسان است، چرا تغییر دمای آب متفاوت است؟

زیرا جرم ماده در دو آزمایش متفاوت است.

ب) با توجه به این که در آزمایش 2 و 3، مقدار ماده ای که می سوزد یکسان است، چرا تغییر دمای آب تفاوت دارد؟

زیرا نوع ماده در دو آزمایش متفاوت است.

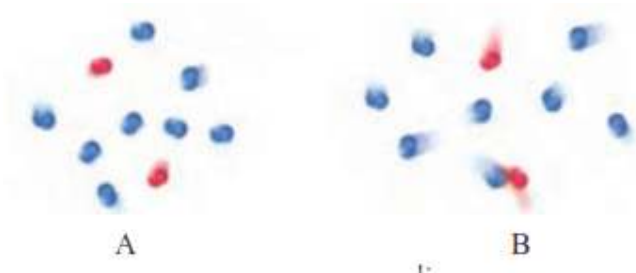
پ) یافته های خود را از این آزمایش جمع بندی کنید؟

گرمای آزاد شده در سوختن هم به جرم ماده و هم به نوع ماده بستگی دارد.

کاوش کنید

53

1- شکل زیر دو نمونه از هوای صاف شهر شما را جرم یکسان نشان می دهد. با توجه به آن در هر مورد با خط زدن واژه نادرست، عبارت را کامل کنید:

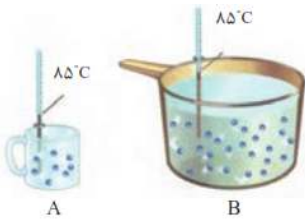

ا) شکل A نمونه ای از هوا را در $\frac{\text{ظهر}}{\text{شب}}$ نشان می دهد.

ب) شکل B، نمونه ای از هوا را در یک روز $\frac{\text{تابستانی}}{\text{زمستانی}}$ نشان می دهد.

پ) اگر مجموع انرژی جنبشی ذره های سازنده یک نمونه ماده، هم ارز با انرژی گرمایی آن باشد، انرژی گرمایی

$\frac{A}{B}$ بیشتر بوده، زیرا $\frac{\text{شمار مولکول های}}{\text{دمای}}$ آن بیشتر است.

2- با توجه به شکل های زیر به پرسش های مطرح شده، پاسخ دهید:

ا) میانگین تندی مولکول های آب را در دو ظرف مقایسه کنید.

میانگین تندی مولکول های به دما بستگی دارد و چون دما در دو ظرف یکسان است میانگین تندی برابر است.

ب) انرژی گرمایی آب موجود در کدام ظرف بیشتر است؟ چرا؟

با هم ببندیم

55

B، زیرا در ظرف B مقدار ماده بیش تر است. بنابراین مجموع انرژی گرمایی ذرات بیش تر است.

با توجه به شکل های داده شده ف به پرسش های زیر پاسخ دهید.

$200\text{ g روغن زیتون } (25^{\circ}\text{C}) \xrightarrow{197000\text{ J}} 200\text{ g روغن زیتون } (75^{\circ}\text{C})$

$200\text{ g آب } (25^{\circ}\text{C}) \xrightarrow{418000\text{ J}} 200\text{ g آب } (75^{\circ}\text{C})$

ا) توضیح دهید چرا تخم مرغ ذر آب می پزد اما در روغن زیتون تغییر محسوسی نمی کند؟
ظرف حاوی آب برای رسیدن به دمای 75 درجه انرژی گرمایی بیشتری جذب نموده و انرژی گرمایی بیش تری دارد لذا گرمای بیش تری به تخم مرغ منتقل می شود.

ب) می دانید که ظرفیت گرمایی ماده هم ارز با گرمای لازم برای افزایش دمای آن به اندازه یک دترجه سلسیوس است. با این توصیف ظرفیت گرمایی آب و روغن زیتون را محاسبه و با یکدیگر مقایسه کنید.

$$Q = c\Delta\theta$$

پ) ظرفیت گرمایی ماده به چه عواملی بستگی دارد؟
به جرم ماده، نوع ماده، حالت فیزیکی بستگی دارد.

ت) در فیزیک دهم آموختید که ظرفیت گرمایی یک گرم ماده، ظرفیت گرمایی ویژه یا گرمای ویژه (c) آن ماده را نشان می دهد، مقدار این کمیت را برای آب و روغن زیتون حساب و با هم مقایسه کنید.

ظرفیت گرمایی ویژه آب بیش تر از روغن است.

ث) رابطه ای میان ظرفیت گرمایی و گرما ویژه یک ماده بیابید
ظرفیت گرمایی = جرم $\times$ گرمای ویژه $C=mc$

با هم بنویسیم

<p>1- یک استکان چای با دمای 90 °C درون اتاقی با دمای 25 °C قرار دارد . با گذشت زمان ، دما و انرژی گرمایی آن چه تغییری می کند؟ چرا؟ دما و انرژی گرمایی آن کاهش می یابد. استکان چای انرژی از دست داده و در نهایت با هوای اتاق هم دما می شود در نتیجه، میانگین انرژی جنبشی ذرات و در پی آن انرژی گرمایی چای کاهش پیدا می کند.</p> <p>2- با خط زدن واژه نادرست در هخر مورد، عبارت زیر را کامل کنید: گرما را می توان هم ارز با آن مقدار انرژی $\frac{\text{انرژی گرمایی}}{\text{دمایی}}$ دایی انست که به دلیل تفاوت در $\frac{\text{انرژی گرمایی}}{\text{دمایی}}$ انرژی جاری می شود.</p> <p>3- تکه ای نان و تکه ای سیب زمینی را با جرم و سطح یکسان در دمای 60 °C در نظر بگیرید. اگر آنها را هم زمان در محیطی با دمای 20 °C قرار دهیم کدام یک زودتر با محیط هم دما می شود؟ درستی پاسخ خود را در منزل بررسی کنید نان و سیب زمینی هر دو تقریباً از نشاسته تشکیل شده اند بنابراین سرعت هم دما شدن با محیط به میزان آب موجود در آن ها بستگی دارد. از آنجا که مقدار آب در نان کمتر است زودتر با محیط همدمای می شود.</p>	خود را بیازمایید	58
<p>با توجه به واکنش های زیر پاسخ دهید:</p> $\text{N}_2(\text{g}) + 3\text{H}_2(\text{g}) \xrightarrow{25^\circ\text{C}} 2\text{NH}_3(\text{g}) + 92\text{kJ}$ $\text{N}_2\text{H}_4(\text{g}) + \text{H}_2 \xrightarrow{25^\circ\text{C}} 2\text{NH}_3(\text{g}) + 183\text{kJ}$ <p>(آ) چرا گرمای آزاد شده در دو واکنش متفاوت است؟ توضیح دهید؟ سطح انرژی پتانسیل واکنش دهنده ها در دو واکنش متفاوت است لذا اختلاف سطح انرژی فرآورده و واکنش دهنده ها در دو واکنش متفاوت خواهد بود.</p> <p>(ب) در کدام واکنش ، مواد واکنش دهنده پایدارتر است؟ چرا؟ واکنش اول، سطح انرژی فرآورده در دو واکنش برابر است لذا سطح انرژی در واکنش اول یعنی نیتروژن و هیدروژن که گرمای کمتری آزاد شده پایین تر است و پایدارتر هستند.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div data-bbox="159 1657 478 1971"> </div> <div data-bbox="686 1657 1037 1971"> </div> </div> <p>2- گرافیت و الماس دو آلوتروپ کربن هستند که فرآورده واکنش سوختن کامل آنها ، گاز کربن دی اکسید است</p>	با هم ببندیم	63

(آ) چراى گرمای حاصل از سوختن یک مول گرافیت متفاوت از یک مول الماس است؟

سطح انرژی پتانسیل گرافیت و الماس با هم متفاوت و سطح انرژی فرآورده ها یکسان است. به همین جهت میزان گرمای آزاد شده متفاوت خواهد بود.

(ب) الماس پایدارتر است یا گرافیت؟ چرا؟

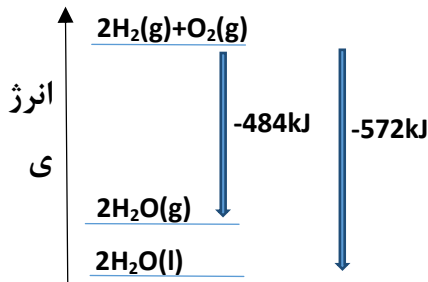
گرافیت پایدارتر است زیرا گرمای کم تری آزاد شده لذا سطح انرژی گرافیت پایین تر از الماس است.

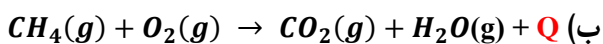
(پ) از سوختن کامل 7/2g گرافیت ، چند کیلو ژول گرما آزاد می شود؟

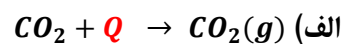
-572 ، تفاوت دو واکنش در حالت فیزیکی فرآورده است. سطح انرژی آب مایع پایین تر از آب گازی است به همین جهت گرمای بیش تری آزاد می شود.

نماد Q را در هر معادله وارد کرده سپس علامت ΔH را در هر مورد مشخص کنید

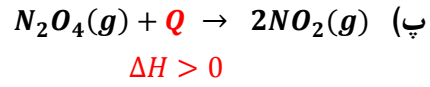
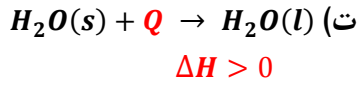
$$\Delta H < 0$$

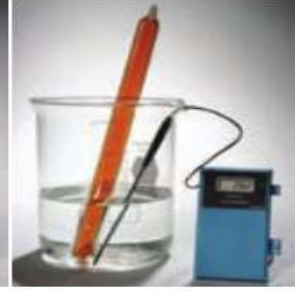
$$\Delta H > 0$$

خود را بیازمایید

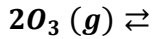
64

برای تولید یک
اوزون از گاز
، آنتالپی به
572 kJ
یابد ، آنتالپی

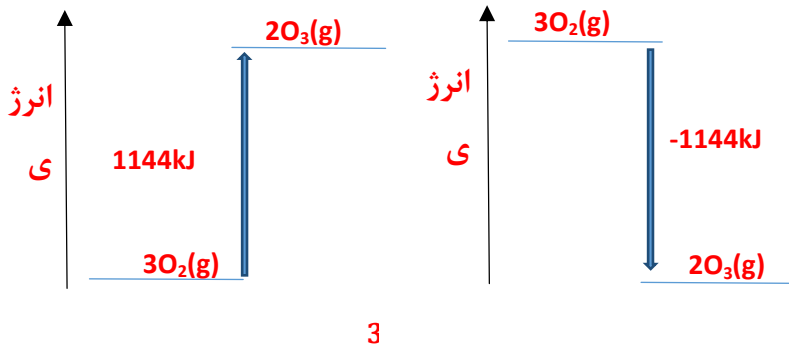
2- اگر
مول گاز
اکسیژن
اندازه
افزایش
واکنش

$3O_2(g)$ را در جهت رفت و در جهت برگشت حساب کنید.

تولید اوزون (رفت) $Q = 2molO_3 \times \frac{572kJ}{1molO_3} = 1144kJ$

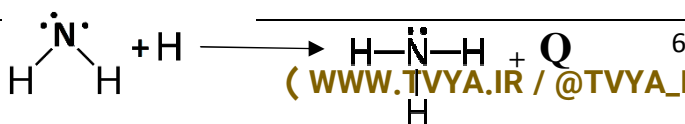
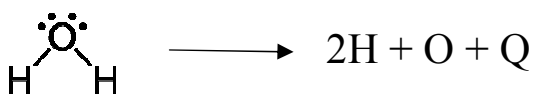
تولید اکسیژن (برگشت) سطح انرژی واکنش دهنده و فراورده جابه جا می شود لذا $-1144Kj$

با استفاده از داده های جدول 3 ، آنتالپی هر یک از واکنش های زیر را پیش بینی کنید.

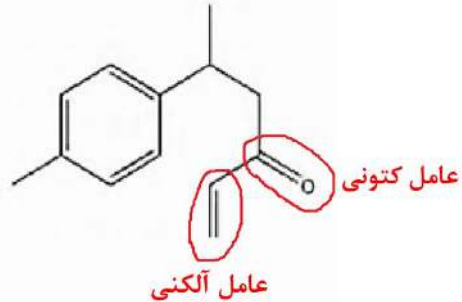
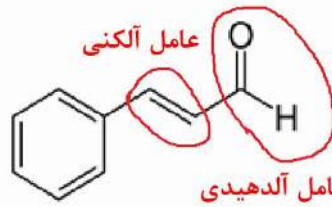

با توجه به ساختار لوئیس آب باید دو پیوند O-H بشکنند و اتمهای اکسیژن و هیدروژن تشکیل شود.

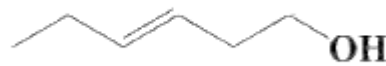
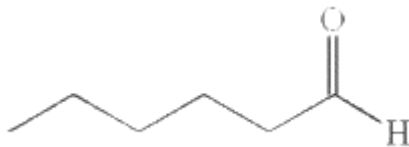

با توجه به ساختارهای لوئیس یک پیوند N-H تشکیل می شود و تشکیل پیوند همراه با آزاد شدن انرژی است
 پس: $\Delta H = -391 \text{ kJ}$

1- هر ساختار زیر یک ترکیب آلی موجود در آن ادویه را نشان می دهد. گروه های عاملی موجود در هر مولکول را مشخص کنید و نام آنها را بنویسید.

2- با توجه به ساختار ترکیب های آلی زیر به پرسش های مطرح شده پاسخ دهید.

(آ) شمار و نوع اتم های سازنده آنها را با یکدیگر مقایسه کنید.

کربن - هیدروژن - اکسیژن $\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}$ نوع و تعداد اتم ها در دو ترکیب مشابه است. چنین ترکیباتی که نوع و تعداد اتمهای آن ها برابر اما ساختارهای متفاوتی دارند را ایزومر گویند.

(ب) آیا خواص فیزیکی و شیمیایی آنها یکسان است؟ چرا؟

خیر - دو ترکیب گروه های عاملی متفاوت و در نتیجه خواص متفاوتی خواهند داشت. اولی دارای گروه عاملی هیدروکسیل و گروه عاملی آلکنی و دومی دارای گروه عاملی آلدیدی است.

(پ) آیا محتوای انرژی آنها را یکسان پیش بینی می کنید؟ توضیح دهید.

خیر - ساختار متفاوتی دارند. محتوای انرژی یک ترکیب در دما و فشار ثابت افزون بر نوع و تعداد اتم ها به نحوه اتصال آن ها و نوع پیوندهای شیمیایی آن ها نیز مربوط است.

خود را بیازمایید

68

1- با توجه به جدول 6 آنتالپی سوختن پروپان (C_3H_8) و 1-بوتن (C_4H_8) را پیش بینی کرده ، سپس با مراجعه به منابع علمی معتبر درستی پیش بینی خود را بررسی کنید.

اختلاف آنتالپی سوختن اتان و پروپان که در یک CH_2 با هم تفاوت دارند برابر $-1560 + (-890) = -670$
 پروپان و اتان نیز در یک CH_2 تفاوت دارند پس $-1560 + (-760) = -2230$
 به همین ترتیب برای 1-بوتن می توان نوشت:

$$-2058 - (-1410) = -648$$

$$2058 + (-648) = -2706$$

در منابع علمی معتبر برای پروپان -2219.2 و برای 1-بوتن -2717 است.

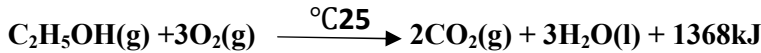
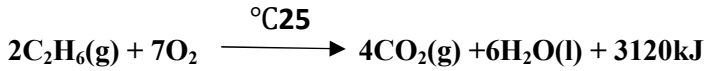
خود را بیازمایید

70

2- با توجه به معادله واکنش سوختن کامل اتان و اتانول به پرسش های مطرح شده پاسخ دهید.

(آ) ارزش سوختی هر یک را محاسبه و با یکدیگر مقایسه کنید.
ارزش سوختی منظور گرمای آزاد شده به ازای یک گرم است، لذا

ارزش سوختی اتان از اتانول بیش تر است.

ب) جرم CO_2 حاصل از سوختن یک گرم از هریک را محاسبه و با یکدیگر مقایسه کنید.
1 گرم اتان

1 گرم اتانول

جرم کربن دی اکسید حاصل از سوختن 1 گرم اتانول کم تر از یک گرم اتان است.

پ) توضیح دهید چرا اتانول سوخت سبز به شمار می رود؟

- 1- در سوختن اتانول آلاینده و گاز گلخانه ای کم تری تولید می شود. زیرا به ازای سوختن یک گرم اتانول، کربن دی اکسید کمتری حاصل می شود.
- 2- اکسیژن کم تری مصرف می شود.
- 3- علاوه بر آن اتانول از بقایای گیاهانی مانند نیشکر، سیب زمینی و ذرت تهیه می شود که منابع تجدید پذیر هستند.

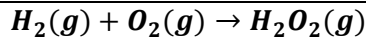
1- هیدروژن پراکسید (H_2O_2) ماده ای است که با نام تجاری آب اکسیژنه به فروش می رسد.
الف) با استفاده از واکنش های ترموشیمیایی زیر آنتالپی واکنش $H_2(g) + O_2(g) \rightarrow H_2O_2(g)$ را حساب کنید

با توجه به قانون هس واکنش اول را می نویسیم و واکنش دوم را برعکس نموده و در $1/2$ ضرب می کنیم

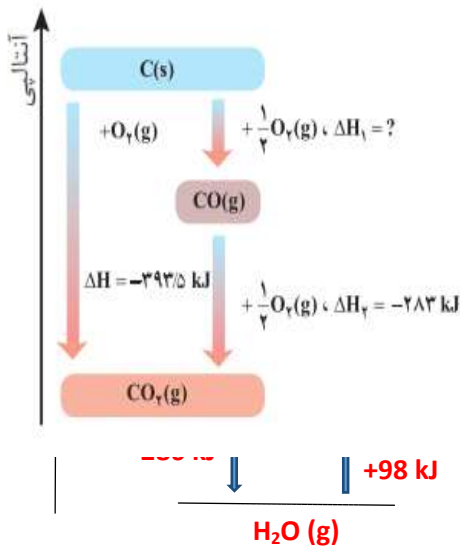
خود را بنویسید

73

$$\Delta H = -188 \text{ kJ}$$

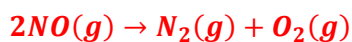
ب) توضیح دهید چرا تهیه این ماده از واکنش مستقیم گازهای هیدروژن و اکسیژن ممکن نیست؟

آب ترکیب پایدارتری نسبت به آب اکسیژنه است، به همین جهت از ترکیب گازهای هیدروژن و اکسیژن آب حاصل می شود و نمی توان آب اکسیژنه را از ترکیب این دو گاز بدست آورد.

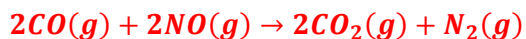
2- در شیمی دهم آموختید که گازهای آلاینده مانند CO و NO از آگروز خودروها به هوا کره وارد می شوند. شیمی دان های هوا کره انجام واکنش زیر را برای تبدیل این آلاینده ها به گازهایی پایدارتر و با آلاینده گی کمتر ، طراحی کرده اند.

آنتالپی واکنش بالا را با استفاده از واکنش های ترموشیمیایی زیر حساب کنید

واکنش اول را در دو ضرب می کنیم و با عکس واکنش دوم جمع می کنیم

$$\Delta H = -181 \text{ kJ}$$

$$\Delta H = -747$$

3- واکنش سوختن کامل گرافیت را می توان مجموعه ای از دو واکنش پی در پی مطابق نمودار زیر دانست

ا) شواهد نشان می دهد که ΔH واکنش تولید $CO(g)$ را نمی توان به روش تجربی تعیین کرد. درباره علت آن گفتگو کنید.

گاز CO_2 پایدارتر از گاز CO است به همین جهت از واکنش گرافیت با گاز اکسیژن محصول پایدارتر کربن دی اکسید حاصل می شود.

ب) ΔH واکنش تولید $CO(g)$ را از گرافیت و گاز اکسیژن حساب کنید.

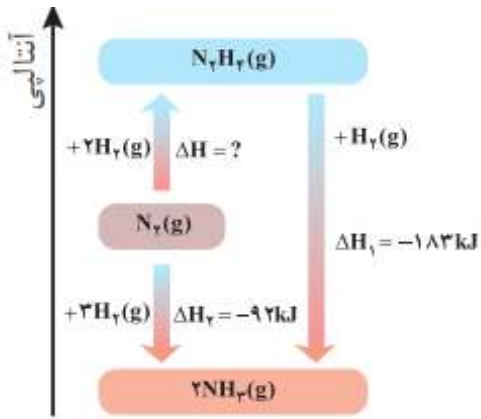
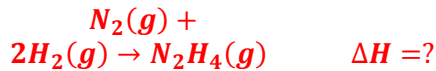
طبق قانون هس $\Delta H = \Delta H_1 + \Delta H_2$

$$-393.5 = -283 + \Delta H_1 \quad \Delta H_1 = -393.5 + 283 = -110.5 \text{ kJ}$$

4- شواهد تجربی نشان می دهند که تهیه آمونیاک به روش هابر از گازهای نیتروژن و هیدروژن مطابق نمودار زیر یک واکنش دو مرحله ای است.

ا) در شرایط یکسان ، هیدرازین پایدارتر است یا آمونیاک ؟ چرا؟
 آمونیاک پایدارتر از هیدرازین است. زیرا محتوای انرژی آن پایین تر از هیدرازین است.

ب) انتالپی واکنش تولید هیدرازین را حساب کنید.

طبق قانون هس $\Delta H = \Delta H_2 + (-\Delta H_1)$

$$\Delta H = -92 + (-(-183)) = 91 \text{ kJ}$$

<p>1- دانش آموزی برای تعیین آنتالپی یک واکنش گازی از رابطه زیر استفاده کرده است. درستی این رابطه را بررسی کنید</p> $\Delta H(\text{واکنش}) = \left[\begin{array}{l} \text{مجموع آنتالپی پیوندها} \\ \text{در مواد واکنش دهنده} \end{array} \right] - \left[\begin{array}{l} \text{مجموع آنتالپی پیوندها} \\ \text{در مواد فرآورده} \end{array} \right]$ <p>هر واکنش را می توان جمع دو واکنش دانست در واکنش اول تمام پیوندها شکسته می شود، آنتالپی آن مثبت و گرماگیر است. در واکنش دوم از تمام اتم ها فرآورده ها بدست می آیند، که آنتالپی آن منفی و گرماده است . بنابراین مجموع آنتالپی این دو واکنش آنتالپی واکنش مورد نظر است.</p> <p>مجموع آنتالپی پیوندها در مواد واکنش دهنده = ΔH_1 اتمها $\rightarrow$ واکنش دهنده ها (مجموع آنتالپی پیوندها در مواد فرآورده) = $\Delta H_2 = -$ فرآورده ها $\rightarrow$ اتمها</p> <hr/> <p>$\Delta H = \Delta H_1 + \Delta H_2$ فرآورده ها $\rightarrow$ واکنش دهنده ها</p>	<p>2- با استفاده از جدول میانگین آنتالپی پیوندها، ΔH هریک از واکنش های ترموشیمیایی زیر را حساب نموده و با ΔH داده شده مقایسه کنید.</p> <p>$N \equiv N(g) + 2H_2(g) \rightarrow H_2N - NH_2(g) \quad \Delta H = +91kJ$</p> <p>$\Delta H = [\Delta H_{(N \equiv N)} + 2\Delta H_{(H-H)}] - [4\Delta H_{(N-H)} + \Delta H_{(N-N)}]$</p> <p>$\Delta H = [(945) + 2 \times (436) - [4 \times (391) + 163]] = +90$</p> <p>$\Delta H = [(8 \times 415)] - [(6 \times 415) + 348 + 436] = +46$</p> <p>$2H_2(g) + O_2 \rightarrow 2H_2O(g) \quad \Delta H = -484kJ$</p> <p>$\Delta H = [2\Delta H_{(H-H)} + \Delta H_{(O=O)}] - [4\Delta H_{(O-H)}]$</p> <p>$\Delta H = [(2 \times 436) + 495] - [4 \times 463] = -485$</p>	<p>خود را بنامید</p> <p>75</p>
<p>1- هر یک از موارد زیر نقش چه عاملی را در سرعت واکنش نشان می دهد؟ توضیح دهید.</p> <p>الف) برای نگهداری طولانی مدت فرآورده های گوشتی و پروتئینی ، آنها را به حالت منجمد ذخیره می کنند نقش دما با کاهش دما سرعت واکنش کم می شود.</p> <p>ب) روغن های مایع که در ظرف مات و کدر بسته بندی شده اند ، زمان ماندگاری بیشتری دارند نقش نور. نور انرژی لازم جهت انجام فرایند فساد روغن را فراهم می کند.</p> <p>پ) قاووت گردی مغزی و تهیه شده از مغز آفتاب گردان ، پسته و..... است. این سوغات کرمان زودتر از مغز این خوراکی ها فاسد می شود.</p> <p>در گرد قاووت سطح تماس با اکسیژن هوا بیشتر از مغز سالم است لذا فرایند فساد با سرعت بیش تری رخ می دهد.</p>	<p>خود را بنامید</p> <p>77</p>	<p>خود را بنامید</p> <p>77</p>

در هر یک از موارد زیر با توجه به شکل ، علت اختلاف در سرعت واکنش را توضیح دهید.
الف) فلزهای قلیایی سدیم و پتاسیم در شرایط یکسان با آب سرد به شدت واکنش می دهند ، اما سرعت واکنش ها متفاوت است.

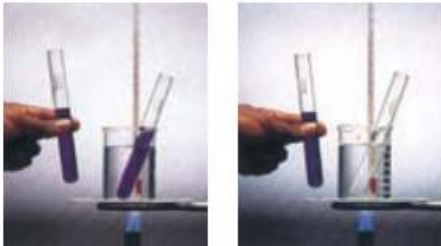

واکنش پذیری پتاسیم بیش تر از سدیم است. واکنش پذیری در گروه فلزات قلیایی با افزایش عدد اتمی افزایش می یابد.

ب) شعله آتش ، گرد آهن موجود در کیسول چینی را داغ و سرخ می کند، در حالی که پاشیدن و پخش کردن گرد آهن بر روی شعله ، سبب سوختن آن می شود

در گرد آهن سطح تماس واکنش دهنده ها بیش تر است و سرعت واکنش بیش تر است.

پ) محلول بنفش رنگ پتاسیم پرمنگنات با یک اسید آلی در دمای اتاق به کندی واکنش می دهد ف اما با گرم شدن ، محلول به سرعت بی رنگ می شود.

با افزایش دما سرعت واکنش افزایش می یابد به همین جهت سریع تر بی رنگ می شود.

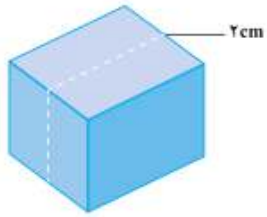
ت) الیاف داغ و سرخ شده در هوا نمی سوزد ، در حالی که همان مقدار الیاف آهن داغ و سرخ شده در یک ارلن پر از اکسیژن می سوزد

با افزایش غلظت سرعت واکنش افزایش می یابد، به همین جهت الیاف آهن در اکسیژن خالص با سرعت بیش تری واکنش می دهند و نور و گرمای بیش تری ایجاد می نمایند.

ث) محلول هیدروژن پراکسید در دمای اتاق به کندی تجزیه شده و گاز اکسیژن تولید می کند، در حالی که افزودن دو قطره از محلول پتاسیم یدید، سرعت واکنش را به طور چشمگیری افزایش می دهد

کاتالیزگر سرعت واکنش را افزایش می دهد، به همین جهت با افزایش پتاسیم یدید که نقش کاتالیزگر را دارد سرعت خروج گاز اکسیژن افزایش می یابد.

یک تکه زغال چوب به شکل مکعب با طول ضلع 2cm ، در نظر بگیرید. حجم این تکه زغال برابر 8 cm^3 ، در حالی که مساحت کل آن برابر 24 cm^2 است (چرا؟)

$$(\text{طول ضلع})^3 = \text{حجم مکعب}$$

$$\text{حجم مکعب} = 2^3 = 8 \text{ cm}^3$$

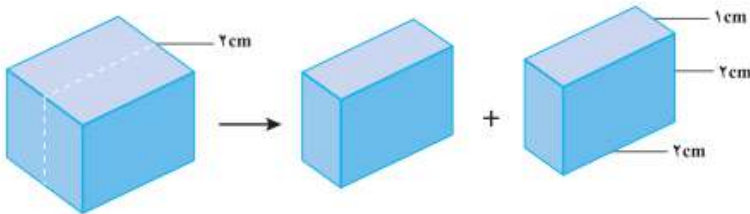
$$(\text{طول ضلع})^2 \times 6 = \text{مساحت کل}$$

$$6 \times 2^2 = 24 \text{ cm}^2 = \text{مساحت کل}$$

1- کدام کمیت (حجم یا مساحت)، سطح تماس این تکه زغال را با شعله هنگام سوختن نشان می دهد؟ توضیح دهید.

واکنش در سطح زغال که در تماس با اکسیژن است رخ می دهد.

2- اگر این مکعب از وسط یک ضلع برش بخورد و به دو مکعب مستطیل تقسیم شود، حساب کنید حجم زغال و سطح تماس آن چه تغییری می کند؟

حجم زغال تغییری نمی کند. اما سطح افزایش می یابد.

$$\text{حجم} = (2 \times 2 \times 1) + (2 \times 2 \times 1) = 8 \text{ cm}^3$$

$$\text{مساحت} = 8(2 \times 1) + 4(2 \times 2) = 32 \text{ cm}^2$$

3- بر اساس تحلیل خود از پرسش های بالا، علت تفاوت در سرعت واکنش سوختن تکه زغال با گرد آن را توضیح دهید.

با برش زغال در حجم ثابت، نسبت سطح به حجم افزایش می یابد.

کمیت افزایش سطح به حجم باعث تقویت و یا تضعیف خواص ماده می شود (که این ویژگی اساس علم نانو است).

1- بر اساس شکل 14، آهنگ مصرف رنگ غذا را بر حسب مول بر دقیقه (mol min^{-1}) حساب کنید.

$$\bar{R} = \frac{0.05 \text{ mol}}{5 \text{ min}} = 0.01 \text{ mol min}^{-1}$$

2- دانش آموزی درون یک محلول محتوی 0/03 مول مس (II) سولفات، تیغه ای از جنس روی قرار داده است. شکل زیر پیشرفت واکنش Zn(s) با $\text{CuSO}_4(\text{aq})$ را در این آزمایش نشان می دهد، با توجه به آن به پرسش ها پاسخ دهید.

آ) واکنش پذیری فلز روی را با مس مقایسه کنید.
واکنش پذیری روی از مس بیش تر است

ب) با گذشت زمان مقدار $\text{Cu}^{2+}(\text{aq})$ و $\text{Cu}(\text{s})$ چه تغییری می کند؟ چرا؟
با گذشت زمان مقدار $\text{Cu}^{2+}(\text{aq})$ کاهش و مقدار $\text{Cu}(\text{s})$ افزایش می یابد. زیرا اتم های روی که فلز فعال تری است الکترون از دست داده و وارد محلول می شود و این الکترون ها را یون های مس جذب نموده و رسوب می کنند لذا از غلظت یون های مس کم شده و به مقدار مس جامد افزوده می شود.

پ) اگر شمار مول های مصرف شده از هر واکنش دهنده در واحد زمان بیانگر سرعت مصرف آن باشد، سرعت مصرف $\text{Cu}^{2+}(\text{aq})$ را بر حسب mol min^{-1} حساب کنید.

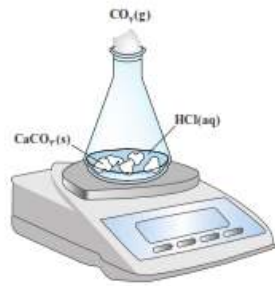
$$\bar{R} = \frac{0.03 \text{ mol}}{2 \text{ h}} \times \frac{1 \text{ h}}{60 \text{ min}} = 2.5 \times 10^{-4} \text{ mol. min}^{-1}$$

خود را بیازمایید

85

واکنش کلسیم کربنات را با محلول هیدروکلریک اسید در دما و فشار اتاق مطابق شکل زیر در نظر بگیرید.

جدول زیر، جرم مخلوط این واکنش را بر حسب زمان برای این آزمایش نشان می دهد. با توجه به داده های جدول ، به پرسش های مطرح شده پاسخ دهید

زمان (ثانیه)	۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰
جرم مخلوط واکنش (گرم)	۶۵/۹۸	۶۵/۳۲	۶۴/۸۸	۶۴/۶۶	۶۴/۵۵	۶۴/۵۰	۶۴/۵۰
جرم کربن دی اکسید (گرم)	۰	۰/۶۶	۱/۱۰	۱/۳۲	۱/۴۳	۱/۴۸	۱/۴۸

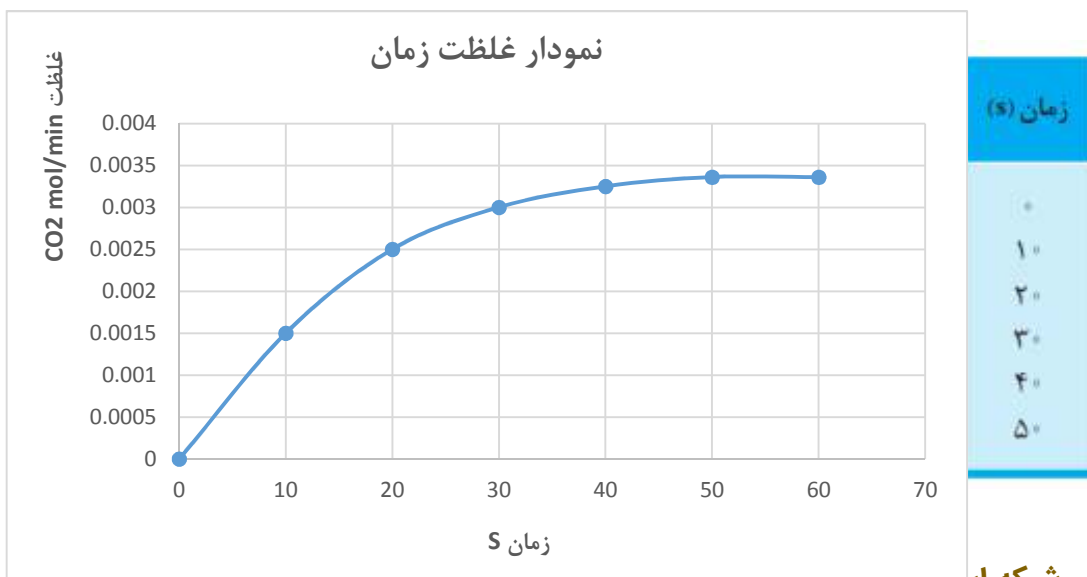
الف) چرا با گذشت زمان از جرم مخلوط واکنش کاسته می شوند؟
 زیرا در طول واکنش گاز کربن دی اکسید از محلول خارج می شود.

ب) جدول را کامل کنید.

پ) با گذشت زمان جرم گاز آزاد شده چه تغییری می کند؟ چرا؟
 افزایش می یابد. زیرا کربن دی اکسید فرآورده است و در طول واکنش تولید می شود.
 ت) در چه زمانی واکنش به پایان می رسد؟ چرا؟

50 ثانیه پس از شروع واکنش جرم محلول تغییری نکرده است پس واکنش پس از 50 ثانیه به پایان رسیده است.

ث) جدول زیر را کامل کنید. (1molCO₂=44g)

1- در واکنش $\text{CaCO}_3(\text{s})$ با $\text{HCl}(\text{aq})$ ، چه رابطه ای بین سرعت متوسط مصرف این دو ماده وجود دارد؟ این رابطه را بنویسید.

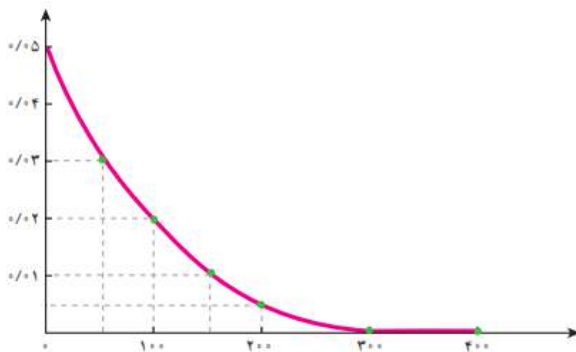
چون ضریب HCl دو و ضریب CaCO_3 یک است پس میزان مصرف هیدروکلریک اسید دو برابر میزان مصرف کلسیم کربنات است و بنابراین

2- یکی از آلاینده های هوا که باعث تولید باران اسیدی می شود، گاز گوگرد تری اکسید است که مطابق واکنش زیر تولید می شود:

$$2\text{SO}_2(\text{g}) + \text{O}_2(\text{g}) \longrightarrow 2\text{SO}_3(\text{g})$$

اگر در شرایط معین $R(\text{O}_2) = 0.01 \text{ mol s}^{-1}$ باشد، $R(\text{SO}_2)$ و $R(\text{SO}_3)$ را بر حسب mol min^{-1} حساب کنید

3- با توجه به نمودار زیر که تغییر مول های نوعی رنگ غذا در واکنش با یک محلول سفید کننده را نشان می دهد، به پرسش های مطرح شده پاسخ دهید.

الف) مول های واکنش دهنده (رنگ غذا) با گذشت زمان چه تغییری می کند؟ چرا؟ کاهش می یابد. زیرا رنگ غذا واکنش دهنده است لذا با گذشت زمان کاهش می یابد.

ب) شیب نمودار مول-زمان چه علامتی دارد؟ چرا؟ شیب نمودار منفی است. زیرا رنگ غذا واکنش دهنده است و با گذشت زمان کاهش می یابد.
پ) توضیح دهید چرا علامت منفی در رابطه زیر نوشته می شود.

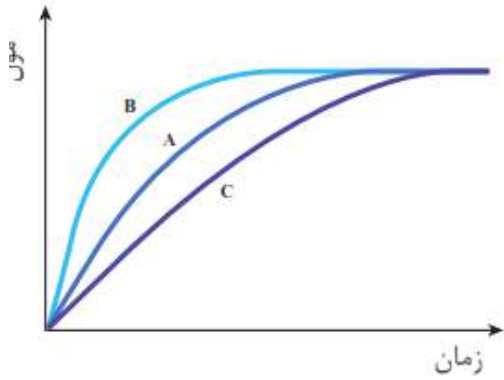
$$\bar{R} (\text{واکنش دهنده}) = - \frac{\Delta n(\text{دهنده})}{\Delta t}$$

تغییرات غلظت واکنش دهنده منفی است اما سرعت کمیتی مثبت است به همین جهت منفی گذاشته می شود تا منفی به مثبت تبدیل شود.

ت) سرعت متوسط مصرف رنگ غذا را بر حسب مول بر دقیقه حساب کنید.

خود را بیازمایید

در نمودار داده شده، منحنی A نشان دهنده تغییر مول های یکی از مواد فراورده در واکنش فرضی است. با دلیل مشخص کنید کدام منحنی (B یا C) نشان دهنده افزودن بازدارنده و کدام یک نشان دهنده افزودن کاتالیزگر به سامانه واکنش است؟

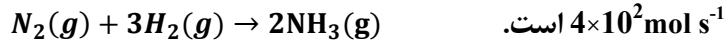
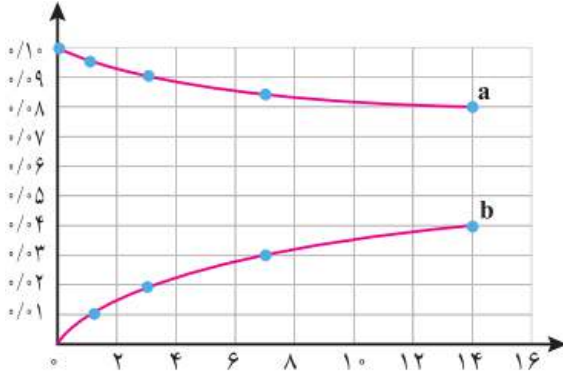
خود را بیازمایید

90

نمودار B افزودن کاتالیزگر است. با افزودن کاتالیزگر سرعت واکنش افزایش می یابد لذا تولید فراورده افزایش و شیب نمودار غلظت - زمان تندتر می یابد.
نمودار C افزودن بازدارنده است. با افزودن بازدارنده سرعت واکنش کاهش می یابد لذا تولید فراورده کاهش و شیب نمودار غلظت - زمان کم تر می شود.

1- سرعت متوسط تولید گاز آمونیاک در شرایط معینی بر اساس معادله واکنش زیر در گستره زمانی معینی برابر با

الف) سرعت متوسط مصرف N₂(g) و H₂(g) را در این گستره زمانی حساب کنید.

ب) سرعت متوسط تولید یا مصرف هر شرکت کننده را به ضریب استوکیومتری آن تقسیم کنید. از حاصل این تقسیم چه نتیجه ای می گیرید؟

حاصل تقسیم برای همه برابر است.

پ) حاصل تقسیم در قسمت ب، سرعت واکنش نام دارد. برای این واکنش با استفاده از سرعت متوسط تولید یا مصرف مواد شرکت کننده، رابطه سرعت واکنش را بنویسید.

ت) ارتباط معادله شیمیایی موازنه شده واکنش را با رابطه صفحه بعد توضیح دهید.

سرعت متوسط واکنش از تقسیم سرعت تولید فراورده یا سرعت مصرف واکنش دهنده بر ضریب استوکیومتری حاصل می شود.

ث) سرعت متوسط کدام ماده با سرعت واکنش برابر است؟ توضیح دهید.

اجزایی از واکنش که استوکیومتری برابر دارند با سرعت واکنش برابر است.

زمان (دقیقه)	0	1	3	7	14
غلظت مولی (mol.L ⁻¹)					
[C ₂ H ₁₇ O ₈]	0	0.1	0.2	0.3	0.4
[C ₁₇ H ₁₇ O ₁₁]	1.0	0.95	0.9	0.85	0.8

سرعت
ضریب
یک
متوسط

موجود در جوانه گندم مطابق واکنش زیر به

قند
(مالتوز)

گلوکز تبدیل می شود

با هم پیوند می یابیم

ستون سمت راست در جدول زیر چهار الگو برای کاهش ردپای غذا را نشان می دهد. مشخص کنید هر بیانی از اصل شیمی سبز در ستون سمت چپ با کدام الگو هم خوانی دارد؟

بیانی از اصل شیمی سبز	الگوی کاهش ردپای غذا
کاهش مصرف انرژی	خرید به اندازه نیاز
طراحی مواد و فرآورده های شیمیایی سالم تر	کاهش مصرف گوشت و لبنیات
کاهش تولید زباله و پسماند	استفاده از غذاهای بومی و فصلی
کاهش ورود مواد شیمیایی ناخواسته به محیط زیست	کاهش مصرف غذاهای فرآوری شده

خود را بیازمایید

93

